

2. Merkel U. Sport as a foreign policy and diplomatic tool. *Routledge Handbook of Sport and Politics* / edit. A. Bairner, J. Kelly, J. Woo Lee, Abingdon. 2016. 12 p. URL: https://www.academia.edu/103608213/Sport_as_a_foreign_policy_and_diplomatic_tool
3. GAME4UKRAINE. *United24*. URL: <https://u24.gov.ua/uk/game4ukraine>
4. Таблиця – авторське дослідження.

Прибега Юлія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ФАКТОР НЕЗАКОННОЇ ТОРГІВЛІ КУЛЬТУРНИМИ ЦІННОСТЯМИ В ІТАЛІЇ

Ключові слова: культурні цінності, італійська культурна спадщина, незаконна торгівля, організована злочинність.

Keywords: *cultural values, Italian cultural heritage, illegal trade, organized crime.*

Сьогодні сфера незаконного обігу культурних цінностей створює суттєву загрозу культурній спадщині, яка є важливим надбанням ідентичності, розвитку, соціальної єдності та економічного зростання усіх держав, зокрема Італії – країни з найбільшою кількістю об'єктів у Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [8]. Італійська культурна спадщина викликає надзвичайний інтерес у людства, оскільки є однією з найбагатших та найцінніших у світі. Вона представляє блага, які є вразливими в контексті нелегальної торгівлі ними всередині держави та на міжнародному ринку. Прикладами таких культурних цінностей є старовинні документи та книги, археологічні пам'ятки, твори мистецтва [5, с. 3].

Причинами незаконної торгівлі культурними надбаннями Італії є їх привабливість для організованої злочинності через високу вартість на чорному ринку, недостатність ефективних механізмів контролю правоохоронних органів, корупцію, а також соціально-економічні фактори: низькі доходи певних груп населення можуть стимулювати до незаконної торгівлі. Це глобальне та особливо прибуткове явище, метою вчинення якого насамперед є прибуток. Основними суб'єктами торгівлі культурними цінностями є організовані злочинні мережі, контрабандисти, «відмивачі» грошей, посередники, реставратори, перевізники, експерти, колекціонери та дрібні торговці, зокрема діяльність працівників музеїв та академій, які також можуть бути співучасниками [10]. Італійські організовані злочинні угруповання доволі широко відомі розкопками, крадіжкою та продажами культурних цінностей місцевим або міжнародним покупцям. Вони спеціалізуються не тільки на торгівлі людьми, наркотиками, зброєю, нелегальній міграції, кіберзлочинності, а й на торгівлі пам'ятками культури, оскільки саме цей вид незаконної діяльності може приносити великі прибутки без високого ризику. Перш ніж перевезти викрадені пам'ятки, реставратори їх модифікують та повертають замовникам для подальшого експорту на міжнародний ринок, після чого товари незаконно сертифікуються задля уникнення проблем з безпекою. Викрадені цінності часто продаються далеко від місця їх незаконного видобутку, так рівень ризику бути викритим стає нижчим [7].

Незаконна торгівля пам'ятками культури може набувати різних форм, наприклад, крадіжки з установ культурної спадщини, розграбування цінностей культу-

ри під час їх перевезення до іншого місця або переміщення внаслідок війни. Розграбування культурних цінностей із зон активних бойових дій також вважається військовим злочином відповідно до Гаазької конвенції 1954 р. [4]. Прикладом знищення культурних пам'яток під час воєнного конфлікту, а саме війни росії проти України, є руйнування та пограбування українських музеїв та інших культурних об'єктів російськими військовими, які намагаються знищити українську культурну спадщину та ідентичність. У контексті протидії Україні такого виду злочинам є доречним досвід Італії щодо обліку та збереження культурних цінностей, яким країна готова поділитись та допомогти у відбудові зруйнованого російськими окупантами драмтеатру у Маріуполі [1].

Серед археологічних пам'яток, незаконно викопаних в Італії, є знаменита ваза «Кратер Євфронія», що призначена для змішування води та вина, датована X ст. до н. е. Вперше вона була виставлена публіці в 1972 р. в Метрополітен-музеї в Нью-Йорку. За історією цієї вазы стоїть складна реконструкція італійського антиквара. Ваза була підпільно викопана контрабандистом Джакомо Медічі в 1971 р. в місті Черветері та нелегально вивезена з Італії до Швейцарії, а потім зі Швейцарії до Сполучених Штатів. Отже, мережа залучених людей показує міжнародний характер незаконної торгівлі культурними об'єктами [10].

Сьогодні сформовано важливі заходи з боку культурних та мистецьких організацій, музеїв для встановлення практик, спрямованих на боротьбу з незаконним обігом культурними надбаннями. Прикладом передового досвіду боротьби на міжнародному рівні з незаконною торгівлею культурними цінностями в Італії є Командування карабінерів з охорони культурної спадщини. До того ж Італія є єдиною країною у світі, яка має поліцейський департамент, що займається охороною культурної спадщини, і це одна з небагатьох країн, що закріпила в конституції захист культурної спадщини [9]. У звітах Командування карабінерів з охорони культурної спадщини повідомляється про загальну вартість знайдених об'єктів щороку: наприклад, у 2021 р. знайдені культурні цінності оцінювалися у понад 80 млн євро, тоді як у 2018 р. вони становили майже 120 млн євро, а в 2012 р. вони перевищили 140 млн євро [5, с. 4].

З погляду регулювання, існують два основні міжнародні інструменти, які були розроблені для захисту культурної спадщини: Конвенція ЮНЕСКО 1970 р. про заходи щодо заборони та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності [3]. Другим документом є Конвенція ЮНІДРУА про викрадені або незаконно вивезені культурні об'єкти 1995 р. [2]. Обидві Конвенції були ратифіковані Італією.

Варто окремо згадати Джакомо Медічі – одного з найвизначніших торговців культурними цінностями. Він був контрабандистом італійського походження й почав свою активну нелегальну діяльність у 1960-х рр., коли Італія потерпала від величезної кількості розграбувань та продажу археологічних пам'яток. Медічі викрадав антикваріат, підробляв його та продавав приватним колекціонерам і музеям за кордон, зокрема музею Гетті в Лос-Анджелесі та музею мистецтва Метрополітен в Нью-Йорку. Контрабандист зберігав старожитності у Швейцарії на складі, де влада провела рейд та виявила тисячі награваних різних культурних цінностей, засудивши Медічі до тюремного ув'язнення та штрафу в 10 млн євро у 2004 р. [6].

Отже, незважаючи на всі ці зусилля, Італія все ще залишається однією з країн із найбільшою кількістю крадіжок предметів мистецтва, частково через велику культурну спадщину та присутність організованої злочинності на території держави [5, с. 4]. Одним із головних наслідків незаконної торгівлі культурними надбаннями є втрата цінних артефактів для країни як частини культурної спадщини. Це може призвести до втрати історичної пам'яті, ідентичності та унікальних об'єктів, які відображають культурну різноманітність. Тому важливою є протидія цьому типу злочинної діяльності, яка буде включати вдосконалення митного контролю, покращення співпраці між правоохоронними органами різних держав, наприклад, Італією та Сполученими Штатами, а також міжнародними організаціями, адже важливо зберегти не лише культурні цінності, а й не втратити культурну ідентичність.

Джерела та література

1. Україна та Італія разом відновлюватимуть академічний драматичний театр у Маріуполі. *Міністерство культури та інформаційної політики України. Урядовий портал*. 18.03.2022. URL: <https://cutt.ly/Ow9C6ETt>
2. Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects. *UNIDROIT*. Rome, 24 June 1995. URL: <https://cutt.ly/ieu6fR7u>
3. Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property. *UNESCO. Legal Affairs*. Paris, France, 14 November 1970. URL: <https://cutt.ly/xw9VqxAa>
4. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. *UNESCO. Legal Affairs*. The Hague, Netherlands, 14 May 1954. URL: <https://cutt.ly/1w9VwqdK>
5. Acciai E., Belloni M., Della Giusta M., Segre G. Illicit Shadows: An Economic Analysis of Trade Gaps in Cultural Goods through the Italian Market. *Institute of Labor Economics. Discussion paper series. IZA DP № 16282*. July 2023. URL: <https://docs.iza.org/dp16282.pdf>
6. The American Institute for Roman Culture. The Illicit Trafficking of Cultural Goods: A Long and Ignoble History. *Ancient Rome Live / Amineddoleh & Associates LLC*. 0712/2021. URL: <https://cutt.ly/Lw9Vub5r>
7. What Italian Laws Are There to Prevent Cultural Heritage Crime? *Giambrone*. URL: <https://cutt.ly/8w9VuDVv>
8. World Heritage List. *UNESCO*. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/>
9. La Costituzione. Principi fondamentali. Articolo 9. *Senato della Repubblica*. URL: <https://cutt.ly/Leu6fVdm>
10. Venezia L. Il traffico illecito di beni culturali. Il traffico illecito di beni culturali: una visione del fenomeno in Italia e il caso del Cratere di Eufronio. *DirittoConsenso*. 5 Marzo 2020. URL: <https://cutt.ly/9eu6f9i5>